

MAGYAR ÖRÖKSÉG

115. díjátadó ünnepség

2026. szeptember 26.
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
DÍSZTERME
(1051 Bp., Széchenyi tér 9.)

Magyar Örökség és
Európa Egyesület

Magyar Örökség és Európa Egyesület
Székhely: 1078 Budapest, István u. 2.
Postacím: 1131 Budapest, Koma u. 11.
magyarorokseg1995@gmail.com
magyaroroksegtitkarsag@gmail.com
Tel: +36-30-9416-202
www.magyarorokseg.hu
Javaslatokat kérjük küldjék a fenti email címre!

MEGHÍVÓ

MAGYAR ÖRÖKSÉG

115. díjátadó ünnepségre

A díjátadás időpontja: **2026. szeptember 26. (szombat), de. 11.00 óra**

A díjátadás helyszíne: **Magyar Tudományos Akadémia Díszterme**
(1051 Budapest, Széchenyi tér 9. I. em.)

Kitüntetésben részesülnek a díjátadás sorrendjében:

Ars Sacra Fesztivál

*laudáció: Erdő Péter bíboros, Fabiny Tamás ev. püspök, Steinbach József ref. püspök
a méltatásokat felolvassa Oberfrank Pál színművész, egyetemi docens*

Bősze Péter orvos

laudátor: Fogarasi Katalin igazgató, egyetemi docens

Legeza László mérnök, fotográfus

laudátor: Maklár Ákos görögkatolikus pap, a KÉSZ elnöke

Tóth László író (Felvidék)

laudátor: Kövesdi Károly költő, író

Székelyudvarhelyi Kováts Fényképészet

laudátor: Nechita Alexandra történész

Zórád Ernő könyvillusztrátor, karikaturista és festő

laudátor: Szerényi Gábor grafikus

4x100-as férfi gyorsváltó 2026-os EB győzelme

laudátor: Ballai Attila újságíró, közgazda

Elnöki köszöntő

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaim!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Magyar Örökség díj bírálóbizottságának elnökévé választottak. És talán természetes, hogy amikor ennek a feladatnak a súlyán és szépségén gondolkodtam, először nem egy meghatározást kerestem arra, hogy mi is a magyar örökség, hanem egy mondatot. Egy régi mondatot.

Bocskai István fejedelem végrendeletében, 1606-ban így intette az erdélyieket és a magyarországiakat: „Meghagyom, szeretettel intvén mind az erdélyieket és magyarországi híveinket az egymás közt való szép egyezsége, atyafiúi szeretetre. Az erdélyieket, hogy Magyarországtól, ha más fejedelemség alatt lesznek is, el ne szakadjanak. A magyarországiakat, hogy az erdélyieket el ne taszítsák, tartsák ő atyafiainak és ő vérüknek, tagjoknak.”

Egy erdélyi ember számára, számomra ezek a szavak ma is különös erővel hatnak. De nemcsak Erdélyről szólnak, hanem arról a mélyebb közösségről, amelyet sem országhatárok, sem történelmi korszakok, sem politikai változások nem tudtak eltörölni. Arról, hogy lehetünk különböző helyeken, élhetünk különböző történelmi tapasztalatok között, mégis ugyanannak a szellemi közösségnek lehetünk a tagjai.

Talán éppen ezért különösen fontos számomra, hogy most Erdélyből érkezve vállalhatom ezt a szolgálatot. Mert Erdélyben élni azt is jelenti, hogy az ember nap mint nap megtapasztalja: az örökség nem valami távoli, lezárt múlt. Az örökség itt van velünk. Ott van a templomokban és a temetőkben, a könyvekben és a zenében, a nyelvünkben és a tárgyi kultúránkban. Ott van a városainkban, a falvainkban, a családi történetekben, a mesterségekben, a tudományban, a művészetben. De mindenekelőtt ott van az emberekből.

És talán éppen ezért számomra Magyarország sem ér véget a politikai határoknál. Az a szellemi és tárgyi örökség, amelyet a Kárpát-medence közösségei és nemzedékei együtt hordoznak, túllép a politikai határokon. Van, ahol ezt az örökséget ma is népes közösségek őrzik, máshol csak néma kövek tanúskodnak róla. De a Kárpát-medencében lépten-nyomon jelen vagyunk. És hogy ezt az örökséget fenntartsuk és továbbadjuk, mindannyiunk felelőssége.

Volt szerencsém hét évig vezetni Háromszék, Kovászna megye szórványprogramját. Sok jó és sok keserű tapasztalatot is szereztem, és közben a felelősségérzetem is nőtt.

Amikor például több mint tíz évvel ezelőtt elvittünk egy magyarországi utcaszínházat egy mintegy nyolcvan magyar lelket számláló Hunyad megyei faluba, az előadás végén egy helyi néni odajött hozzám, és azt mondta: „Édes fiam, tudja, itt utoljára 1948-ban volt magyar nyelvű előadás.” Ezt a mondatot azóta sem felejttem el. Talán ez is lehet iránymutatás és fogódzó mindannyiunk számára abban, hogy a Magyar Örökség védelme és továbbvitele mindannyiunk feladata.

Minden magyar számít.

Minden magyar kő is számít.

És itt ismét Bocskai szavai jutnak eszembe: „...az idő ha mit hoz, egymás javának engedjenek és egymás nyavalyáját fájlalják és mindenkiben oltalommal, segítséggel legyenek egymáshoz...” Milyen különös, hogy több mint négyszáz év távolságából ezek a szavak ma is érvényesnek tűnnek. Mert örökséget csak közösségekben lehet továbbadni.

Egy ember megteremthet valami nagyot, de annak akkor lesz igazán jövője, ha mások is felismerik benne a saját értéküket. Egy táj megőrizhet egy hagyományt, de annak akkor van esélye a fennmaradásra, ha más tájak emberei is magukénak érzik.

Megtisztelő számomra, hogy mindezt itt, a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében mondhatom el Önöknek. Abban a teremben, azon a helyen, ahol bő másfél évszázadon át a magyar szellemi élet kiválóságai szólaltak meg. És talán nem véletlen, hogy éppen itt beszélünk ma örökségről. Hiszen az örökség nem pusztán az, amit megőrizzünk, hanem az is, amit felismerünk benne, amit magunkénak érzünk, és amit képesek vagyunk továbbadni a következő nemzedékeknek. Ezért tekintem ezt a feladatot nemcsak megtiszteltetésnek, hanem szolgálatnak is. Bízom benne, hogy a bíráló bizottsággal együtt olyan értékekre tudjuk ráirányítani a figyelmet, amelyek múltunkat őrzik, és a jövőnket is gazdagítják.

Bocskai István arra intett bennünket, hogy egymás javának engedjünk, egymás nyavalyáját fájlaljuk, és egymáshoz oltalommal, segítséggel legyünk. Talán ez lehet a mi feladatunk is: felismerni, megbecsülni és egymásnak továbbadni mindazt, amit örökségül kaptunk. Mert amit örököltünk, azt nem azért kaptuk, hogy csupán őrizzük, hanem azért, hogy továbbadjuk.

Mert minden magyar számít.

Mert minden magyar kő is számít.

Demeter László

ARS SACRA FESZTIVÁL

A laudációt Oberfrank Pál Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész olvassa fel

Az Ars Sacra Fesztivál 20 éve a művészet egyetemes nyelvén hirdeti az örök értékeket, segíti a lelkek felemelését, a nemzet spirituális egységét. Térítésmentes rendezvényeit évente mintegy 100 ezer ember látogatja. Budapestért díjat, és EFFE Label európai fesztiválminősítést kapott.

Az Ars Sacra Alapítvány három kurátora Dragonits Márta, Kolek Ildikó és Toroczka Ilona 20 éve önkéntesen dolgoznak azon, hogy az európai kultúra mélyén nyugvó szakralitást a művészetek segítségével láthatóvá tegyék a mai ember számára. A Budapestről induló rendezvénysorozat ma már a Kárpát-medence sok településén is megjelent. Nagyszébenben például egész hetes programsorozatot szerveznek a történelmi felekezetek bevonásával. A szervezők vízióját követően egész Európában megjelennek az Ars Sacra rendezvények, melyek végül egy nagy egészszé állnak össze.

A három történelmi egyház, a katolikus, az evangélikus és a református egyház vezetőinek ünnepi gondolataiból idézek.

Erdő Péter bíboros, prímás esztergom-budapesti érsek

Húsz évvel ezelőtt, a budapesti Városmisszió évében sokan kerestük annak lehetőségét, miként szólíthatjuk meg korunk emberét az evangélium örömhírével. Ebből a törekvésből született meg az Ars Sacra kezdeményezése is, amely a művészet nyelvén kívánja felmutatni mindazt, ami igaz, jó és szép. Ez a nemes misszió az elmúlt két évtizedben fáradhatatlanul épített hidat hit és kultúra, az Egyház és a társadalom között.

Az Ars Sacra Fesztivál évről évre lehetőséget teremt arra, hogy templomaink, közösségeink, művészeink és intézményeink együtt tegyenek tanúságot hitünk kulturális és lelki gazdagságáról. Ezen a hosszú úton kiemelkedő állomás volt az öt évvel ezelőtt megrendezett budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, amelynek a fesztivál méltó és felejtethetetlen kulturális kísérőprogramja volt, összekötve az Oltáriszentség misztériumát a művészi szépséggel.

Külön öröm, hogy a Budapestről indult kezdeményezés országos, sőt nemzetközi, Kárpát-medencei méretű mozgalommá növekedett, és sok ezer emberhez juttatja el a remény üzenetét.

A jubileumi év mottója – „*Reményt és jövőt adok nektek*” (Jer 29,11) – különösen aktuális korunkban. Kívánom, hogy az Ars Sacra a jövőben is segítse az embereket abban, hogy a művészet szépségén keresztül találkozzanak Istennel, és megerősödjének a hitben, a reményben és a szeretetben.

Fabiny Tamás evangélikus püspök

Ars sacra: az idő, a tér és a szépség szentsége

A Biblia legelején olvassuk: „*Megteremtette Isten ... első nap ... második nap ... majd hetedik nap*” (Gen 1). A véges időt ismeri a Prédikátor könyvének szerzője is, aki szerint „mindennek rendelt ideje van”. Egy szent hely igazi üzenete nem az idő, hanem az időtlenség. Az örökkévalóság. A végesség helyett a végtelenség. Ide nem lehet rosszkor érkezni. A

templomban soha nincs záróra. Ahogy Kányádi Sándor írja: „*Akármikor jössz, / itthon van az Isten*” (Folytonosság).

Isten nemcsak az időt, hanem a teret is teremtette. Ádámot és Évát térben, az Éden kertjében helyezte el. A tér persze akadályokat és korlátokat is állít, hiszen bele lehet ütközni a falakba, meg lehet botlani a lépcsőben. A szakrális térben azonban végtelen szélességűvé nyílik számunkra a világ.

A szakrális térben a végtelenségnek az érzését éli át az ember. „Az *ars sacra* ezen élményéhez képest a legszínvonalasabb világi művészet is a szűkösség képzetét kelti, ahol milliméterekben és méterekben kell a távolságot mérni, nem az imádság és a szentség mértékegységével.

A végtelen szépség ünnepnap, és benne nemcsak az ember, hanem maga az Isten is örömet leli. Ez már nem a földi, hanem az isteni szépség. Isten nemcsak szereti a szépet és gyönyörködik abban, hanem ő maga a szépség. Isten szépségéről hasonlóan ihletett szavakkal szól Szent Ágoston: „*Uram, hiszem, tudom és érzem, hogy te vagy a legfőbb jó. Nemcsak a legfőbb jóakarat vagy, hanem a legfőbb, mindent fölülmúló szépség is. [...] Tudom, hogy az angyalok és szentek tökéletes öröme, boldogsága: szemlélni téged, az örökkévaló szépséget. [...] Jóságos megváltóm, mert látom, milyen szép vagy, azért szeretlek, és óhajtlak mindig jobban szeretni.*”

Steinbach József református elnök-püspök

Húsz év egy fesztivál életében is mérőöldkő. Különösen akkor, ha ez a húsz év nem csupán rendezvények sorozatát jelenti, hanem hűséges szolgálatot: annak a meggyőződésnek a szolgálatát, hogy a szépség képes utat nyitni az igazság és a jóság felé, végső soron pedig Isten felé.

Az Ars Sacra Fesztivál évről évre emlékeztet bennünket arra, hogy az evangélium nem idegen a kultúrától, hanem annak egyik legmélyebb ihletője. A Szentírás első lapjain a teremtő Isten munkájának szépségét szemléljük, a zsoltárok pedig arra hívnak: „*énekeljete az Úrnak új éneket*” (Zsolt 96,1). A megtestesülés pedig minden keresztény művészet végső alapja: az örök Ige láthatóvá lett, hogy az emberi érzékeken keresztül is megszólítson bennünket.

Korunk embere gyakran előbb nyílik meg egy vers, egy festmény, egy koncert, egy film vagy egy színházi előadás előtt, mint egy teológiai érvelésre. Ez nem a hit veresége, hanem lehetőség az Egyház számára. Hidakat kell építenünk. A művészet ilyen híd lehet: nem megkerüli az evangéliumot, hanem előkészíti a szívet annak befogadására.

Ezért nemcsak azt nevezhetjük szent művészetnek, amely közvetlenül vallási témát dolgoz fel. Minden olyan alkotás hordozhatja a transzcendencia nyomát, amely őszintén meri feltenni az ember nagy kérdéseit, kimondja a szenvedés kiáltását, megünnepli a szeretet örömet, vagy a remény halk hangján szólal meg. Egy Bach-passió és egy kortárs vonósnegyes, Rembrandt tékozló fiút ábrázoló festménye és egy mai fotóművész emberi méltóságot kereső képei, Pilinszky János csendje vagy John Rutter zenéjének megragadó szépsége túlmutathatnak önmagukon. Mert ahol az ember igazán önmagával és ennek nyomán a másik emberrel találkozik, ott már nincs messze attól sem, aki a saját képmására teremtette.

Az Ars Sacra Fesztivál húsz éve ennek a találkozásnak ad teret. Megmutatja, hogy a hit és a művészet nem egymás riválisai, hanem egymást gazdagító társak. Olyan közös nyelvet kínál, amelyet hívők és keresők, fiatalok és idősek egyaránt megérthetnek.

Az idézett gondolatok alapján örömmel mondhatjuk, hogy az Ars Sacra Fesztivál, illetve szervezőik szolgálata Magyar Örökség.

Prof. Dr. Bösze Péter (1938–2025)

Orvos, tudós, tanár, a magyar orvosi nyelv megújítója

Bösze Péter életművében ritka teljességgel kapcsolódott össze az orvoslás, a tudomány, az oktatás, az anyanyelv szolgálata és a művészet. 1963-ban szerzett orvosi diplomát a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. Szülész-nőgyógyászként és kutatóként a nőgyógyászati onkológia meghatározó alakjává vált. Több mint háromszáz tudományos közleményt publikált, tíz könyvet írt vagy szerkesztett.

Kiemelkedő szerepet vállalt a nőgyógyászati onkológia önálló szakterületként való európai és magyarországi elismertetésében. Az Európai Nőgyógyászati Onkológiai Társaság elnöke is volt, itthon pedig kitartó munkája nyomán létrejött a nőgyógyászati daganatsebészeti szakképzés.

Bösze Péter emellett egy másik, nem kevésbé fontos ügy szolgálatában is maradandót alkotott: a magyar orvosi nyelv megőrzésében és megújításában. Vallotta, hogy bár a tudomány egyetemes, művelése és gyakorlati alkalmazása a nemzeti nyelven valósul meg: „Magyar nyelvű tudomány magyar tudományos nyelven.” A nyelvet az orvos legfontosabb általános munkaeszközének tekintette, amellyel tájékozódik, tájékoztat és gyógyít. Ezért dolgozott fáradhatatlanul a pontos, világos, magyar orvosi szaknyelvért. 2001-ben megalapította a *Magyar Orvosi Nyelv* című folyóiratot, létrehozta a Semmelweis Egyetemen a *Magyar orvosi nyelv* tantárgyat, szerkesztésében pedig megszületett *A magyar orvosi nyelv tankönyve*. Első orvosként részesült Lőrincze-díjban. Munkásságának jelentőségét Keszler Borbála Bugát Pál nyelvújító tevékenységéhez mérte.

Számomra azonban Bösze Péter életműve elválaszthatatlan magától Bösze Pétertől.

2018-ban, amikor átvettem a Semmelweis Egyetem akkori Nyelvi Kommunikációs Igazgatóságának – ma Szaknyelvi Intézetének – vezetését, Professzor Úr személyesen jött el megtartani az általa alapított tantárgy első előadásait. Előtte meglátogatott a Ferenc téri irodámban. Máig magam előtt látom, ahogy sportosan, fiatalosan, mosolyogva, ruganyos léptekkel szinte felszökkent az első emeletre vezető lépcsőn. Ekkor nyolcvanéves volt.

Leült, és mesélni kezdett. A magyar orvosi nyelvről, a folyóiratról, a terveiről, arról az ügyről, amelynek fontosságában rendíthetetlenül hitt. Korábban is ismertem, publikáltam a folyóiratában, találkoztunk konferenciákon, de akkor értettem meg igazán, milyen különleges erő és szinte kifogyhatatlan alkotókedv áradt belőle.

Ez az erő később sem hagyta el. A Balaton mellett élve, nyolcvanéves kora fölött is rendszeresen felutazott Budapestre, hogy orvostanhallgatókat tanítson. A világjárvány idején alkalmazkodott az új technikához, és online folytatta az oktatást. Mert számára a nehézség soha nem a cél feladását jelentette, hanem új út keresését a célhoz. Ugyancsak a távolból szervezte meg Bugát Pál szobrának felállítását az Elméleti Tömb előtt.

Különleges tulajdonsága volt az a bizalom is, amellyel mások felé fordult. Amikor az általa alapított *Magyar Orvosi Nyelv* folyóirat jövőjéről beszélgettünk, megrendített, hogy rám meri bízni. Miközben én tele voltam kétellyel, hogy képes lehetek-e továbbvinni valamit abból, amit ő több évtized munkájával felépített, ő nem kételkedett. Bizalma azóta is iránytű számomra. Talán ez is hozzátartozott ahhoz, ahogyan az örökségéről gondolkodott: amit létrehozott, nem magának akarta megtartani. Tovább akarta adni a tudást, a feladatot, a felelősséget és vele együtt a bizalmat is.

Talán ez kapcsolja össze sokoldalú életművének látszólag távoli területeit. Orvosként a betegség mögött az embert, kutatóként a még fel nem ismert összefüggést, nyelvvelőként a magyar nyelvben rejlő lehetőséget, természetfotósként a tájban a rejtett csodákat kereste.

Talán a legfontosabb öröksége mégis az a mód, ahogyan az emberekhez fordult. Tisztelettel és egyenrangú félként beszélt hallgatóval, kutatótárssal, orvossal és beteggel. Választékos, kiművelt nyelvhasználata nem távolságot teremtett, hanem felemelte a beszélgetőtársat. Így tudta megszólítani az orvostársadalmat, a tudomány képviselőit és nemzedékeken át az egyetemi hallgatókat.

Bősze Péter tudta látni és láttatni az értéket. A tudományban, a gyógyításban, a magyar szóban, egy balatoni tájban és mindenekelőtt az emberben. Amit értékesnek talált, azt fáradhatatlanul gondozta, gyarapította és továbbadta.

Amikor ma életműve Magyar Örökség díjban részesül, éppen ezt mondjuk ki: amit Bősze Péter egész életében épített és ránk hagyott, immár közös örökségünk. Feladatunk, hogy abból, amit ő meglátott, megőrzött és megteremtett, az utánunk következő nemzedékek is minél tovább gazdagodhassanak.

Dr. Fogarasi Katalin igazgató
Szaknyelvi Intézet Semmelweis Egyetem

Laudáció dr. Legeza László Magyar Örökség díjához

Vannak emberek, akik nem egyszerűen megőrzik, amit örökök kaptak, hanem felfedezik, összegyűjtik, megmutatják és továbbadják másoknak is. Dr. Legeza László ilyen ember. Életművének sokfélesége mögött egyetlen, mélyen következetes, Isten-hitből fakadó szándék húzódik meg: az evangéliumi értéket felismerni, az érték mellett tanúságot tenni, és azt a következő nemzedékek számára hozzáférhetővé tenni.

Legeza László 1952-ben született Sátoraljaújhelyen görögkatolikus papcsalád második gyermekeként. Gépészmérnöki és mérnök tanári diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol doktori fokozatát summa cum laude minősítéssel védte meg. Mérnökként külföldi ipari beruházások tervezésében és megvalósításában vett részt, majd évtizedeken keresztül az Óbudai Egyetem és jogelődjei oktatója lett. Mechanikát tanított, de ennél többet is adott hallgatóinak: ő dolgozta ki és vezette be a Mérnöki etika című tantárgyat. Komoly hivatás mérnök tanulóik számára hosszú éveken át etikát tanítani, de Tanár úr órái rengeteg mai

mérnöknek jelentettek erkölcsi alapot adó élményt. Egy alkalommal kíváncsiságból elolvastam a *markmyprofessor* honlapon a róla szóló hallgatói véleményeket. Nagyon büszke voltam a barátomra, akit huszonéves fiatalok érdek nélkül elismertek és igazi „mesternek” véleményeztek. Munkája során a szakmai tudás és az emberi felelősség összetartozását képviselte. Érdekesség, hogy **tanítványai tésztahidépítő versenyeken hét alkalommal szereztek világbajnoki címet.**

A mérnök és tanár azonban egyúttal fotográfus is. Fényképezőgépével nem pusztán képeket készített: kulturális emlékezetet épített. 1990-ben megjelent első albuma Kárpátaljáról, majd sorra születtek kötetei a határon túli magyarság történelmi és kulturális örökségéről: Kárpátaljáról, a Bácskáról és Bánságról, a Felvidékről és Burgenlandról. Bejárta azokat a helyeket is, ahol a magyar történelem nyomai ma már sokszor csak töredékesen láthatók. Fotói így nemcsak dokumentálnak, hanem emlékeztetnek is: arra, hogy a magyar kultúra nem áll meg az országhatároknál.

Különösen jelentős egyháztörténeti munkássága. A már megboldogult baráttal, Török József professzorral együttműködve megörökítette a magyar kereszténység ezeréves történetének számos helyszínét, intézményét és alakját. Kilenc kötete mutatja be a Kárpát-medence szerzetesközösségeinek történetét, templomait és rendházait. Munkája nyomán képekben is láthatóvá vált az az örökség, amelyet évszázadokon át nemzedékek adtak tovább.

De Legeza László számára az Isten-hit nem csupán megörökítendő kulturális örökség, hanem megélendő valóság. Ezt mutatják hitvédelmi könyvei is, amelyek a természettudomány, a művészet, a sport és a hivatás világából keresnek utat Istenhez. Több mint három évtizeden át szolgálta a Budai Görögkatolikus Parókiát, miközben közösségi elkötelezettségét a Keresztény Értelmiségiek Szövetségében is kamatoztatta; a KÉSZ II. kerületi csoportjának alapító elnöke volt.

Életének fontos része a közösségek szolgálata is. Cserkészként és cserkészvezetőként fiatalok nemzedékeit segítette közösséghez és felelősséghez, a Magyar Cserkészszövetség országos ügyvezető elnökeként pedig a határon túli magyar cserkészek kapcsolatainak erősítésén is dolgozott. A Máltai Lovagok Szövetségében végzett munkája során mozgássérült fiatalok számára szervezett táborokat. A Moldvai Magyar Oktatásért Alapítvány kuratóriumi elnökeként pedig a csángó magyar gyermekek oktatásának ügyét szolgálja.

Ha végigtekintünk ezen az életúton, különböző hivatások és szolgálatok sorát látjuk. Mérnököt, tanárt, fotográfust, író, cserkészvezetőt, egyházi és közéleti embert. Mégis ugyanaz az ember áll mögöttük: aki tudását felelősségként, fényképezőgépét az emlékezés eszközeként, hitét pedig szolgálatként fogja fel és éli meg.

Papként személyiségének és családi életének gazdag mélységébe kaphattam beengedést. Ritka és felemelő élmény vele és kedves feleségével Máriával kapcsolatban az, hogy csendesen és szelíden büszkék egymásra, tegyük hozzá teljes joggal. Manapság pedig Tanár úr ismét nagy kihívásokkal szembesül, talán a legnagyobbval, amikor szeretett unokáit vezeti be a reál tudományok rejtelseibe.

Legeza László munkássága ezért nem pusztán gazdag és sokrétű. Örökséget teremt. Megőriz olyan egyetemes és magyar értékeket, amelyek nélkül szegényebb lenne magyar önismeretünk, történelmi emlékezetünk és keresztény hitünk, kultúránk. Ami pedig talán mindennél

fontosabb: mindezt nem önmagáért teszi, hanem azért, hogy legyen magyar ember, aki utánunk is meglátja, megéri és továbbadja Krisztus urunk tanítását és evangéliumának értékeit.

Ezért méltó dr. Legeza László életműve arra, hogy a Magyar Örökség részének tekintsük.

Maklár Ákos
görögkatolikus pap, a KÉSZ elnöke

Az irodalom szabadsága Tóth László életművéről

Tóth László nevével szárnybontogató költőként akkor találkoztam először, amikor a híres *Egyszemű éjszaka*, az akkori felvidéki lázadó fiatal költőgeneráció bemutatkozását lehetővé tevő versantológia Pozsonyban megjelent. Hatása olyan volt, mint a tó rezzenetlen víztükrébe csapódó kő. S okozott indulatoktól és nemzetveszejtő bélyegektől sem mentes támadásokat. Utólag, öt évtized távlatából megmosolyogtatónak tűnhet az a buzgalom, amellyel az idősebb, az alapozó írógeneráció tagjai igyekeztek megvédeni a felvidéki magyar irodalmat – az irodalom szabadságától. Akkor azonban ez a kultúrharc csöppet sem volt mosolyogtató. Az akkori öregek mentségére szóljon, „értük haragudtak, nem ellenük”. A prágai tavasz 1968 augusztusában tankokkal és „baráti segítséggel” eltiport, a szocializmust (valójában a diktatúrát) megreformálni próbáló kísérletet követő normalizációs években valóban meghökkentő, utólag eltúlzottnak tűnő, bár az akkori politikai események kontextusában érthető volt a nemzeti kisebbség létét és megmaradását aládúcoló irodalom sáncainak védelme. S végső soron az akkori hatalom reakciója is érthető volt a fiatal költők lázadásával szemben.

Tóth László költői, írói, szerkesztői, irodalomszervezői pályájának alakulását azonban nehéz lenne megérteni enélkül az intermezzo nélkül. Mert zaklatott évek következtek, a szó szoros értelmében vett zaklatásokkal körítve, amelyek végül arra kényszerítették Lászlót, hogy „hazaköltözzék” Budapestre. Merthogy itt született. És éppen ma 77 esztendeje. Lehetne-e elegánsabb rehabilitációja az alkotónak, mint hogy éppen ma, és éppen Budapesten írják be nevét a Magyar Örökség nagykönyvébe, annak a heroikus munkának az elismeréseként, amit az évtizedek alatt elvégzett? Úgy látszik, nemcsak a jóistennek, a kiszámíthatatlan sorsnak is van ütemérzéke.

Most itt áll előttünk az ifjúságának zöld vadonát rég odahagyott költő, akinek méltatnom kellene az életművét, de őszintén szólva – a bőség miatt – kissé zavarban vagyok. Dicsérjem a költőt? A kritikusok dolga. A színházi dramaturgot? Nem az én asztalom. A művelődéstörténészt? A szerkesztőt? Az irodalomszervezőt? A kiadót? A publicistát? A gyermekirodalom művelőjét? E téblábolás közben óhatatlanul Hábi-Szádival találom magam szembe: *Ez mind én voltam egykor*. Ez mind Tóth László volt (és van) egykor (és ma). Azt sem tudom, hová kapjak, ezért inkább a gondolkodó, cselekvő, alkotó ember legelemibb és legfontosabb ösztönzőjét emelném ki: a költészetét.

Sokszor emlegetjük a kényszerpályákat és az alkotó munkától elterelő, kényszerű kitérőket. Ebben Tóth László sem kivétel. De akármit végzett, bármibe fogott, mindig visszatért a tiszta

forráshoz, a költészethez. Vaskos művelődéstörténeti kötetei, az általa alapított Regio kulturális folyóirat évfolyamai, mások műveiből szerkesztett antológiák után természetesen tért vissza mindig Múzsájához, akitől a költő sosem szabadulhat. S ez így van rendjén. A költő nem tagadhatja meg önmagát.

És mégis: ha az elektronika és a képzelt világ burjánzó útvesztőiben a jövőben akad még olyan bátor ember, aki a felvidéki magyar kultúra, irodalom, színházművészet, esztétikátörténet teljesítményeit és ezek mindenféle ágát-bogát akarja kutatni, lépten-nyomon bele fog botlani Tóth László műveibe. Mert Tóth László – engedtessek meg a furcsa párhuzam – olyan, mint egy szobrász, aki botlatóköveket rak elénk. Mindenütt ott van, mindenről van véleménye, és a szavára oda kell figyelni. Számomra mégis a nagy betűvel írt Költőként kedves, aki ritka érzékenységgel tud olyan lírát alkotni, amely azon túl, hogy érzelmeket vált ki az olvasóban, hisz eredendően ez a célja lírának, filozófiai indíttatásának és töltetének köszönhetően elgondolkodtatja.

Tóth László életműve, hogy ne ragozzam tovább, méltán kerül be a magyar nemzeti szellemi örökség képzelt panteonjába.

Kövesdi Károly
felvidéki költő, író

Laudáció a székelyudvarhelyi Kováts Fényképészet tiszteletére

A fényképezés nem tudja megváltoztatni a világot, de meg tudja mutatni, különösen akkor, amikor az épp változik. (Marc Riboud) – Ezek a gondolatok különös erővel szólnak a Kováts Fényképészet történetéről. Hiszen ez a székelyudvarhelyi fényképészeti műhely immár másfél évszázada nem csupán képeket készít, hanem egy város, egy közösség és számtalan család történetének megőrzője.

1876-ban, amikor Ferenczy Lukács hivatásos fényképészként Székelyudvarhelyre érkezett, a fényképezés még egészen más világot jelentett, mint ma. A fotográfusnak nem csupán a fényképezőgép használatához kellett értenie: maga készítette a felvételekhez szükséges lemezeket és másolópapírt, a munka pedig hosszú türelmet igényelt. Ebbe a világba kapcsolódott be Kováts István, aki tanítványból előbb társ, majd a műterem meghatározó mestere lett.

Kováts István 1906-ban nyitotta meg különleges napfényműtermét, amelyben a természetes fény vált a fényképezés fontos alkotóelemévé. A műterem különlegessége nem csupán történelmi értékében rejlik: a források szerint ez napjainkban a Kárpát-medence egyetlen olyan napfényműterme, amelyet még mindig használnak. Ez önmagában is páratlan örökség, de a Kováts Fényképészet jelentősége ennél is nagyobb.

A fényképezőgép lencséje előtt ugyanis nemcsak emberek álltak. A képek megőrizték Székelyudvarhely változó arcát, a polgárosodás korszakát, az ünnepeket, a családokat, a mindennapokat, a kor divatját, valamint ipari, műszaki, művészeti és néprajzi értékeket is. A Kováts-archívum így valójában egy történeti forrás: olyan múltat mutat meg, amelyet a

fényképek segítségével lehet igazán közel hozni a jelenhez. Talán nincs is ennél szebb példája annak, hogyan válhat egy szakma közösségi szolgálattá.

Kováts István története azonban nemcsak a műterem falai között folytatódott. Az első világháború idején katonaként került a frontra, és fényképezőgépével ott is megörökítette mindazt, amit látott. Mintegy négyszáz fényképen és több sztereófelvételen keresztül hagyta ránk a Nagy Háború különböző arcait: katonatársakat, lövészárkokat, elfoglalt településeket, romokat és temetőket, de a katonák pihenésének, imádságának, játékának és hétköznapijainak pillanatait is.

Ezek a fényképek ma már nem egyszerűen régi felvételek. Egy olyan korszak tanúi, amelyet, akik átéltek, már nem tudnak elmesélni. A képek viszont beszélnek helyettük. És talán éppen ez a Kováts Fényképészet legnagyobb küldetése: *hangot adni annak, ami már nem tud megszólalni.*

Különleges érték, hogy az archívum a család kezében maradt. A mintegy nyolcvanezer üveg-sík negatívot számláló gyűjtemény így egyedülálló módon őrizhette meg Székelyudvarhely és környéke másfél évszázadának képi emlékeit. A fényképek nem szóródtak szét, hanem továbböröklődtek, így a múlt arcai ma is újra megszólalhatnak.

Különösen megható, amikor valaki évtizedekkel később egy régi fényképpel érkezik, és szeretné megtalálni rajta egy soha nem látott rokonát vagy elődjét. Ilyenkor a Kováts Fényképészet nem pusztán egy fényképet keres elő. *Kapcsolatot teremt múlt és jelen között.* Egy arcot ad annak, akiről talán már csak egy név maradt fenn.

Az archívum tovább élése pedig ennek az örökségnek újabb fejezetét jelenti. Mert ezek a képek nem csupán egy elmúlt kor emlékei, hanem emberi sorsok, családi történetek és egy közösség emlékezetének őrzői. Minden egyes negatívban ott van valakinek az arca, egy család története, egy elmúlt pillanat, amelyet a fénykép megőriz az idő számára. Így válik a múlt nemcsak emlékké, hanem továbbadható örökséggé.

A Kováts Fényképészet tehát több mint egy régi vállalkozás. Egy család és egy mesterség öröksége, amely generációkon keresztül tovább él. Fia, unokája, dédunokája, és úgy tűnik, már az ükunoka is követi azt az utat, amelyet Kováts István egykor elkezdett: a fény segítségével megőrizni az idő múlandó pillanatait.

Ma nem egyszerűen egy fényképészeti műhelyt ünneplünk. Ünnepeljük mindazokat, akik másfél évszázadon keresztül tudásukkal, kitartásukkal és hivatásuk iránti elkötelezettségükkel elérték, hogy Székelyudvarhelynek legyen egy helye, ahol a múlt nem tűnik el nyomtalanul.

Mert a Kováts Fényképészet nem egyszerűen lefényképezte Székelyudvarhely történetét. *Megőrizte annak arcát.*

És amíg ezek a képek megmaradnak, addig azok, akik rajtuk szerepelnek, velünk vannak.

Ezért köszönet illeti mindazokat, akik másfél évszázadon át *fénnyel irtak történelmet*, és akiknek munkája révén a múlt ma is visszamosolyoghat ránk.

Nechita Alexandra történész

Zórád Ernő munkásságának méltatása

Zórád Ernő grafikus- és festőművész munkássága nagyban hozzájárult a XX. századi magyar kulturális értékek gyarapításához. Élete ifjúságát és alkotó korszakának nagy részét meghatározta, hogy történelmi fordulatokkal, elnyomó politikai kurzusokkal szemben kellett páratlan tehetségével életművét létrehozni. Megszámlálhatatlan könyvillusztrációval, képregénnyel, diafilmmel, kiadványokkal gazdagította a magyar kultúrát.

Egy született művész, aki nem melleleg született úr is volt a szó legnemesebb értelmében. Balassagyarmaton született 1911. október 16-án, majd Dacsókeszin gyerekeskedett, egy kismemesi birtokos családban. Ez az omladozásában is regényes milió megannyi patinás motívumával utóbb a Zórád-i életműben meghatározó kincsnek bizonyul. Tízéves, amikor a trianoni veszteség után a család az anyaország fővárosába költözik. Középiskoláit a régi Tabánban, az Attila úti, majd a Fehér Sas téri iskolákban végzi, innen az Iparművészeti Iskolába kerül, ahol Haranghy Jenő tanítványa lett.

1933-ban kezdik bontani a Tabánt, mások mellett Zórád Ernő is megörökíti ecsetjével az eltűnő városrészt. A két világháború között már művészetéből próbál megélni, vándorfestőként járja a falvakat, Wollburg Egon néven ábrázolja a korabeli vidéki életet.

A második világháborúban Galíciában szolgál lovastüzérként, a történelmi kataklizmák túlélése után a sajtó világában találja meg azt a rajzolóit karaktert, sajátos grafikai világát, amely egész életművében a rájellemező egyszerre precíz és virtuózan leleményes ábrázolásmódot jelenti. A Magyar Vasárnap, majd a Pesti Izé című hetilapnak rajzol illusztrációkat és karikatúrákat. A német filozófus, Schopenhauer a legillékonyabb műfajnak tartotta a sajtóbéli munkát, hiszen folyamatosan jönnek az új lapszámok. Ám Zórád eklatáns példája annak, hogy a zakatoló hírek mellett vannak örökérvényű közlések.

1951-től az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalathoz kerül, ahol kezdetben címlapokat rajzol a Füles rejtvény- és képregény magazinnak. Az akkori hivatalos kultúrpolitika csak megtűrte a képregény műfaját. Az olvasók azonban értékes jutalmat kaptak. Kiderült, hogy Zórád Ernő nemcsak kiválóan, érzékletesen jeleníti meg Arany, Szép Ernő, Heltai írásait illusztrációival, de a képregény műfajából is messze a kommersz fölé magasodott, ívelődött gazdag gondolatíságot sugalló egyéni látásmódjával. Méltán lett legnépszerűbb alkotótársa Krúdy Gyulának, különösen annak Szindbád novelláit tolmácsolva ihletett és elegáns hangvétellel. Krúdy lánya, Zsuzsa szerint Zórád a hangulatok hivatott tolmácsa, akinek rajzai láttán olyan érzése van az embernek, mintha Krúdyt olvasná.

A biztoskezü mester ugyanakkor nagyon szigorú volt szakmailag. Ő készítette az első hazai szóbuborékos képregényt, a legendás indiánregényből a Winnetout 1957-ben. Ám utóbb nem volt elégedett vele, s újból megrajzolta. Az eleinte nem sokra becsült műfajnak rangot adott. Rendkívüli műveltség, aprólékosan kibontott hitelesség jellemzi több mint 300 képregényét. Hitt abban, hogy a letűnt korok precíz életre keltése segíti a tanulást, a világ megismerését.

Sosem helyettesítette az irodalmat, hanem segítette annak minél mélyebb átélését. Márai Sándor elismerően írta róla, hogy Zórád egy képe olykor többet mond, mint ezer szó.

A diafilm műfajában is nagyot alkotott, e sajátos képi világban minden filmkockát egyedi stílusban, az irodalmi művekhez hűen rajzolta meg. Számos ma is népszerű klasszikust dolgozott át diafilmre, közöttük a Pál utcai fiúkat, a Gullivert, a Koldus és királyfit.

Különös, ha napjainkban, a digitális tombolással elképesztően felturbózott vizuális világunkban újra nézzük Zórád Ernő munkáit. Szembetűnő, hogy nem vesztek dinamizmusukból, láttató erejükből. Kongruens, tehát önmagával hiteles alkotóról van szó. A szakmai fősőfok mellett meghatározó, hogy szívbeli szeretettel mesél mindenről. A varázslatos Tabán megörökítője, a Pest-budai mozaik, az *Egy vándorfestő ifjúsága* írója, élete utolsó korszakában is aktívan dolgozott. Művei, grafikái, írásai és újságokból összeállított hírkollázsai történeti forrásként is értékesek, a művész szemszögéből, értékrendje szűrőjén rögzítette a lüktető város történetét.

Zórád Ernő munkássága, páratlanul gazdag és sokrétű életműve a magyar kultúra olyan örökbecsű kincse Magyar Örökség, aminek ápolása, továbbadása az újabb nemzedékeknek nemcsak az értékek megőrzéséért fontos, de mással nem pótolható, inspiráló szellemi örökséget is jelent.

Végezetül szeretném tolmácsolni Zórád Katalin köszönetét – aki értőn gondozza édesapja művészeti hagyatékát – Szoboszlai-Kiss Katalinnak és Kukorelli Istvánnak, hogy segítségére vannak Zórád Ernő csodálatos világának megőrzésében.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Szerényi Gábor
Munkácsy Mihály-díjas grafikusművész

A 4x100-as férfi gyorsváltó történelmi jelentőségű EB-győzelme

Úszásban 1926-ban rendeztek először Európa-bajnokságot – nem mellékesen, Budapesten -, a magyar versenyzők azóta a kontinenstornákon száznál is jóval több aranyérmet nyertek. Arra azonban kereken egy évszázadot kellett várni, hogy a négyszer százméteres férfi gyorsváltónk diadalmaskodjon.

Nem csoda. Illetve maga az eredmény éppenséggel az. Hiszen az atlétika melletti másik alapsportág – az ember ősidőktől fogva fut, ugrik, dob, úszik – klasszikus számában született meg. Gyorsváltókat amerikaiak, ausztrálok, Európában leginkább britek, oroszok, esetleg olaszok, franciák szoktak győzelemre vinni. Több tíz-, akár százmilliós nemzetek fiai, leányai. Mert egyetlen, Isten áldotta tehetség bárhol a felszínre bukkanhat, de négy már nem terem csak úgy, véletlenül. Sőt, hat. 2026. augusztus 13-án, Párizsban, azaz St. Denis-ben, az Európa-bajnoki döntőben országos csúcsot repesztő és sportági történelmet író Kós Hubert, Szabó Szebasztián, Németh Nándor, Milák Kristóf kvartett mellett pedig a fináléba vezető úton Kós Olivér és Jászó Ádám is megtette a magáét. Olivér egyébként nem más, mint Kós Hubert két

évvel fiatalabb öccse; ha úgy tetszik, részben ő juttatta a fináléba a fivérét, ahol aztán természetesen átadta a helyét neki.

Ahogy Jászó Ádám is Milák Kristófnak, bár ez utóbbi váltás messze nem volt automatikus. A magyar úszósport öntörvényű zsenije ugyanis külön, magányos, mások által nemhogy nem követhető, nem is látható utakat jár, amibe jó ideje nem fért bele a váltó. Az a műfaj, amikor már nem saját magadért küzdesz, hanem a társaidért, az előtted és utánad rajtolóért, a nemzet sikeréért is. Egy úszó Európa-bajnoki címe egyéni bravúr, négyé, a csapaté már magyar győzelem.

Kiszivárgott a párbeszéd, amelyet egy nappal a diadal előtt két olimpiai aranyérmesünk folytatott. Kós Hubert kezdeményezett, Milák Kristóf válaszolt, ekképpen:

„Jól van, gyere holnap váltózni.” „Minek menjek?” „Mert nyerni akarunk.” „Nyertek ti nélkülem is.” „Tudod, hogy veled meg tudnánk csinálni.”

Aztán ment. És megcsinálták. Aki látta a futamot, tudja, Milák nélkül nem nyertek volna. Miként a többiek nélkül sem. Kós Hubert vagányul kezdett, Szabó Szabaszián megőrizte az esélyt, Németh Nándor elképesztő hajrával fokozta azt, Milák pedig beteljesítette.

Folytatódjék bárhogy a pályafutásuk, az életük, nevük, mint afféle memoriter, visszavonhatatlanul, örökre összefonódott. Ahogy a magyar sport minden aranycsapatának tagjaié. Grosicstól Cziborig, a sajnos csak az 1954-es vb-döntőig verhetetlen tizenegye, az 1932 és 1960 között 19 olimpiai bajnokságot besöprő, a magyar kard dicsőségét hirdető Gerevich Aladáré, Kovács Pálé és Kárpáti Rudolfé, a kínai asztalitenisz hegemoniát 1979-ben megtörő Jónyer Istváné, Klampár Tiboré, Gergely Gáboré, vagy a háromszoros olimpiai aranyérmes vízilabdás Kemény-legényeké.

Szabó Szabaszián a Délvidéken nevelkedett, Zentán, majd Újvidéken nőtt klasszissá. Vállsérülése miatt kizárólag a váltó miatt utazott ki a párizsi Eb-re.

Németh Nándor sem titkolta, neki a váltó a nagy lehetősége, és ezt túlzott szerénységgel így indokolta meg: „Mi tehetségesek vagyunk, ők viszont zsenik. (Mármint Kós és Milák.) Mi a szekérhez, mondjuk, két kereket tudunk még hozzáadni, amivel meg tudjuk verni Európát egy váltóban.”

Kós Hubert az Egyesült Államokban, a világ legjobb csapatában, a világ egyik legjobb edzőjével dolgozik, és olimpiai, világ- és Európa-bajnokként is határozottan állította: „Ez az egész számomra mindent jelentett, többet, mint bármelyik egyéni számom”.

Milák Kristóf helyett a tettei beszélnek. Vagy olykor azok hiánya. De Párizsban négy év után újra beszállt a váltóba, és hajrá emberként diadalra vitte azt. Ebben persze tulajdonképpen nincs semmi meglepő. Abban már inkább, amit a célba érkezés után tett. Mosolygott. A magyar tábor a parton fékevesztetten örült, némely tagja hitetlenkedve rázta a fejét vagy arcát a kezébe temette, ő, még a vízben, csak elhúzta a száját. Meg se próbáljunk Milák Kristóf agyával gondolkodni, lelkével érezni, a „mi” hagyományos eszközeinkkel hatni rá, mert ő egészen más. De ebben a félmosolyban a fél világ benne volt.

Budapestet a két világháború közti időszakban a fürdők és a sportok városának nevezték. Ezért kapta meg az első Európa-bajnokság rendezési jogát. És e dicső hagyományokra, e magyar

örökségre építve volt képes egy évszázad múltán kiállítani Európa legkiválóbb gyorsúszó váltóját. Nem is kell mindezt tovább ragozni.

Ez a győzelemnek az a fajtája, amely örökre feledhetetlen – de emlékét inkább szívek őrzik, nem szavak.

Ballai Attila újságíró, közgazda

Magyar Örökség és Európa Egyesület
adószám: 18232101-1-42

Székhely: 1078 Budapest, István u. 2.
Postacím: 1131 Budapest, Koma utca 11.
magyarorokseg1995@gmail.com
Tel.: +36 30 9416-202
www.magyarorokseg.hu

**Kérjük a Magyar Örökség és Európa Egyesületnek
szánt adományát küldje az alábbi bankszámlánkra**

K&H Bank: 10200971-21523575-00000000

**A Magyar Örökség és Európa Egyesület,
valamint a Magyar Örökség Díj fő támogatója
az Agrárminisztérium és a Hungarikum Bizottság.**

AGRÁRMINISZTERIUM

Támogatóink:

Schmitt Pál volt köztársasági elnök

Állatorvostudományi Egyetem

Vincze László és Fiai Papírmerítő Műhely